

Ludwig Van Beethoven

En la cruïlla del món clàssic amb el ROMANTICISME

per Antoni Sala i Serra



Ludwig Van BEETHOVEN (1770-1827) li va correspondre de viure un dels períodes més conflictius i densos de la història de la humanitat: "l'era de les revolucions" i de les lluites nacionals. La vida de BEETHOVEN conté cinquanta set anys sobre els quals gravita històricament la personalitat absorbent de Napoléon Bonaparte, que el músic de Bonn, admira, odia, venera i menysprea en una complicada barreja de sentiments. BEETHOVEN viurà tot això conjuntament amb la Viena alhora conservadora, repressiva, despreocupada i elegant de Francesc II. La seva actitud davant d'aquestes circumstàncies i en aquest escenari no serà la d'un músic de la vella època, marginal i servil, sinó la d'un testimoni que viu plenament el crepuscle del racionalisme i l'aurora d'un nou pensament del qual n'haurà de sortir una nova classe que farà la revolució francesa i crearà el Romanticisme. BEETHOVEN se sent impulsat a prendre-hi part, i ho farà amb la música. Aquesta creació musical serà el vehicle del seu pensament. Això diferenciarà el sentit ètic de la música i apareixeran nous conceptes estètics sobre l'art.

Qualsevol estudi sobre la música del segle XIX ha de començar per la personalitat de BEETHOVEN perquè, de la mateixa manera que Monteverdi dos segles abans, va fer de pont de dues èpoques. Del segle XVII, BEETHOVEN en serà l'hereu per la seva formació juvenil marcada per la música de Haydn i Mozart, però les seves últimes obres n'estan tan separades com la pròpia situació de la societat dels dos segles XVIII i XIX en la qual BEETHOVEN va viure. La grandesa de BEETHOVEN es personalitzarà per la passió i equilibri en la creació del nou estil que permeti amb el nou llenguatge de la música l'expressió de les idees i emocions. Aquest exemple beethovenià influirà profundament en tota la música que el va precedir.

BEETHOVEN tingué, com a músic i com a persona, una altra actitud envers la societat d'aquell moment, i la seva posició en la vida vienesa de l'època fou distinta de la de Mozart y Haydn. Amb un caràcter orgullós i imbuït per les noves idees sobre els drets dels homes i de la revolucionària idea de la preeminència de l'artista, tracta els personatges de l'aristocràcia i de la societat política de la cort com a iguals en tot moment, la qual cosa li valgué que fos reconegut, tractat i respectat amb deferència. A diferència de Mozart, que fou enterrat en un fossar i sense acompanyants, el funeral de BEETHOVEN fou una de les manifestacions populars més importants de la història de la capital austríaca. Havia esdevingut un dels personatges més apreciats i lligat a la pròpia història de Viena, on la música era el millor floró de la



Ludwig Van Beethoven

ciutat imperial del Danubi.

Com la música de molts altres compositors, la de BEETHOVEN pot dividir-se en tres períodes molt distints. En el seu cas, aquesta distinció té un significat especial per la situació temporal entre dos segles. Segons Wilhelm LENZ que en 1852 ho va establir, el primer estil de BEETHOVEN és mimètic del de Haydn i especialment del de Mozart. En el segon es fa palesa una llibertat total respecte dels seus primers models i, en el tercer període, crea un estil nou, personal, molt més introspectiu. Aquestes classificacions hem de creure que no són cronològiques, car ben mirat les obres de BEETHOVEN presenten una gran dificultat d'ordenació, a causa de la forma de treballar en la creació, més centrada en l'emoció i la inspiració, força ingrata, del moment, que no pas en tècniques i teories visibles en composicions anteriors. La individualitat creativa és un tret característic de l'obra de BEETHOVEN.

Segons LENZ, el primer període beethovenià arriba fins el 1800, quan el músic compleix els trenta anys. Entre les obres d'aquest període cal esmentar els primers sis quartets i les dues simfonies, a més de tot d'obres menors. L'estil és encara, molt conservador, clàssic i profundament mozartian, i fins i tot es podria dir que les obres pòstumes de Mozart eren molt més avançades que aquest Beethoven. Un bon nombre de pasatges del "corpus" orquestral beethovenià d'aquest període hauria estat més clar i més sonor en el cas que Mozart l'hagués adaptat instrumentalment. El segon període (1800-1815) quan els símptomes de sordera apareixen, comprèn des de la Tercera fins a la Vintena simfonies, la seva única òpera *Fidelio*, cinc quartets per a corda, el Concert de Violí, el meravellós Quart i Cinquè Concerts per a piano i les Sonates per a piano del núm. 12 al 27. És en aquest moment que BEETHOVEN, alliberat del respecte al passat, adopta actituds originals i imaginatives (el Quart concert per a piano solista, comença sense la tradicional preparació orquestral, per exemple).

Finalment, el tercer període (1815-1827) comprèn les seves obres més importants pel que fa a la consolidació de l'estil beethovenià: les darreres Sonates, els cinc últims Quartets, la Novena Simfonia i la Missa Solemnis.

Moltes generacions de melòmans s'han preguntat si BEETHOVEN fou veritablement un músic romàntic. Els seus contemporanis, però, el tingueren per tal, així com tots els compositors ulteriors. En realitat, BEETHOVEN estava ja imbuït pels ideals de l'època: la germanor dels homes, l'heroisme individual i els drets de l'individu, el seu mateix caràcter s'adeia del tot amb el de la primera part del segle XIX, i l'estil personal de la seva música expressava perfectament aquests nous sentiments però, en canvi, no sentia, allò que dona peu per considerar-lo com un clàssic, l'expressió lírica característica del moviment Romàntic ni va compartir les inclinacions literàries d'aquest moviment i la seva música no cerca en realitat "la summa singularitat de la bellesa" síntesi estètica del Romanticisme. Això no obstant, les obres de BEETHOVEN tenen la llavor de l'esperit romàntic i a la vegada, a més de desvetllar el Romanticisme musical, tanca tota l'època Clàssica. BEETHOVEN fou la deu d'on sorgí gran part de la música instrumental romàntica, i influència a tots els compositors. Aquestes influències es fan paleses fortament en l'obra simfònica posterior. Mendelshon i Schumann es van sentir especialment captivats per la Quarta Simfonia. La Sisena Simfonia "Pastoral" és present en la música programàtica de Berlioz, per bé que BEETHOVEN considerés aquesta simfonia "més

Radio Grau

CONTINUÏTAT I SERVEI

Rambla, 14 - Tel. 725 93 33
SABADELL

com l'expressió dels sentiments que de la pintura". Schubert i més tard, Brahms segueixen amb molta fidelitat el model simfònic de BEETHOVEN. La síntesi unificada de "l'obra d'art" l'ideal de Listz i Wagner, podrien estar fonamentades amb la Cinquena i la Novena Simfonia. En termes generals, el seu estil dramàtic (apassionat, seriós i dinàmic) va servir de precedent per als qui estaven al seu voltant.

BEETHOVEN aporta a la música una gran intensitat emotiva, amb un estil heroic ple d'impuls i força. Per a aconseguir-ho BEETHOVEN va estendre la gamma anterior "d'alts i baixos". El "sforzando" l'utilitza per a diferents efectes, a vegades rítmics, d'altres harmònics i també dinàmics, però sempre fan la impressió d'una forta insistència personal en el tema que tracta.

Diferent als seus models anteriors, la música de BEETHOVEN és concebuda d'una forma més contínua i orgànica. Comparada amb la música de Mozart, la de BEETHOVEN és menys dividida en parts temàtiques singularitzades. Cada part o tema beethovenià nou es fon o s'encadena amb el material desenvolupat anteriorment. El procés de desenvolupament té un nou significat en BEETHOVEN, perquè l'extensió de la idea musical va ser l'essència del seu mètode, que assolí gran importància especialment per la capacitat d'imaginació i d'improvisació. Per això la part de desenvolupament es converteix en fonamental per la forma de la SONATA i la CODA, i sovint tenen tot un desenvolupament final heroic i espectacular. En el seu conjunt, l'elaboració beethoveniana, com demostren les partitures originals era lenta i treballada; una recerca contínua de material melòdic que tingué la característica forta i punyent que li pogués servir com a motius germinals per al desenvolupament d'una estructura completa. Aquest procés diferia del de Mozart, el qual parlava de temes musicals que li arribaven "no sabia d'on" i que era capaç de veure anticipadament com podria desenvolupar-los. S'ha arribat a dir fins i tot que Mozart tenia tota una obra perfectament acabada en el pensament abans de començar a transcriure-la en el pentagrama. Aquesta espontaneïtat d'inspiració melòdica fou també una característica de Schubert, però no de BEETHOVEN.

Sobre els temes de BEETHOVEN, l'estudiós NEUWAN diu que "suposar que el moviment sorgís dels temes és considerar el procés d'inspiració de BEETHOVEN al revés". La llarga i penosa recerca de temes per tal de construir després l'edifici musical, segons el sistema convencional, de molts músics no era possible per a BEETHOVEN. Aquest els rebia com una nebulosa musical que després hauria de reduir per tal de trobar els temes melòdics. Per tant, no eren els temes els generadors de la massa musical, sinó la condensació d'aquesta.

Les formes heretades del segle XVIII van ser modificades gradualment per BEETHOVEN. Canvia completament l'antic "minuet" substituint-lo pel "scherzo" que temperalment és dinàmic i rítmic. En la recerca de la intensitat emotiva, BEETHOVEN aprofita les dissonàncies més agudes com a



"Escollant a Beethoven", de L. Balestrieri (Col. Rivotella). Museu Municipal de Trieste.

contrast harmònic. Les seves modulacions li proporcionen també l'oportunitat d'aconseguir més contrast i una arquitectura musical en una escala més grandiosa. L'oient queda impressionat immediatament per la força punyent dels temes i el poder de l'acompanyament. El ritme, particularment, és sempre una potència motora. Aquesta és una característica singular de la música de BEETHOVEN, i en aquest aspecte representa un dels compositors més imaginatius. És impossible exagerar la importància musical de BEETHOVEN. Amb la seva música, l'oient sent la grandiositat de la força elemental i la magnitud més esplendorosa. Això és possible perquè la seva música apel·la directament l'oient, la intensitat, la força i la varietat de l'expressió emotiva. Tot això té un cert sentit històric car BEETHOVEN apareix en el moment oportú, en una època en què el nou esperit de l'individualisme i la rebel·lia contra l'ordre establert havia invadit l'àmbit de les arts, les lletres i la política. Temperamentalment, BEETHOVEN s'ajustava a l'esperit d'aquesta època, i posseïa la suprema capacitat d'articular, mitjançant la música, el pensament profund de tots els pobles.

BEETHOVEN, fill d'un músic desequilibrat i dissolt i d'una mare delicada de salut, va néixer a Bonn. L'ascendència neerlandesa del seu cognom justificaria potser el seu tarannà auster i seriós i la seva obra que en certa manera l'entronca amb l'escola de l'Alemanya del Nord de la qual sorgiren J.S. BACH, BUXTEHUDE, etc. El pare, que el

volia convertir en un nou Mozart, infant precoç, el decanta cap a la música, però serà d'adolescent quant descobrirà la seva veritable vocació. S'ha dit que per a BEETHOVEN la música no fou una cosa innata, sinó fruit de la seva forta voluntat. Sortosament per als melòmans i per a tota la humanitat, allò que tenia familiarment més a prop era la música i aquest serà el llenguatge del seu pensament. Als 22 anys, es trasllada a Viena, capital de la música, i allà restarà fins a la seva mort. Haydn davant les seves obres primerenques li profetitzava un bon futur però, que hi trobi "un no sé què d'estrany, rar, forçat i ombríbol, però ple de coses belles". La seva integració al món musical de Viena li fou difícil en un principi, a causa del seu caràcter independent i esquerp. A poc a poc i amb habilitat li fou reconeguda la seva feina fins el punt que li donà bons ingressos econòmics. Això no obstant, a causa dels desordre domèstic i de les preocupacions familiars dels seus germans i nebot, li calgué acceptar, davant d'una magnífica oferta de Jérôme Bonaparte (germà de Napoleó); per fer-se càrrec de la música de la cort de Kassel, l'acord anomenat de Kinski, segons el qual els tres prínceps Lobkowitz, Kinski i l'arxiduc Rodolf li establien una renda anual que li solucionava els problemes econòmics. BEETHOVEN idealitzà la figura femenina, tret que es pot trobar en moltes composicions. Aquesta idea, junt amb l'obsessió pel seu nebot el va fer romandre solter. En 1800 començà un procés de sordera que el deixaria totalment sord i li accentuarà el seu caràcter esquerp i solitari apartant-lo de les relacions socials, tan importants en la vida d'aquella Viena. Sortosament per la música, això no li impedeix de compondre, sinó que encaminà encara més la seva obra cap a un extraordinari individualisme subjectiu que els últims Quartets reflecteixen.

Moria als 57 anys i és enterrat en el cementiri de Viena, al costat de Schubert, Brahms, Lanner, els Straus, etc. i davant del monument a Mozart.

BEETHOVEN va ser un músic prolífic, i la seva obra abasta gairebé tots els gèneres

Radio Grau

**VISITEU ELS SECTORS DE
GAMMA BLANCA
INFORMÀTICA
TV - COLOR - VIDEO - HI-FI
DISCS - COMPACT DISC**

musicals. Hi sobresurt la concepció idealista que tenia de la justícia i de la fraternitat i en l'obra intimista de cambra, sonates, lieders, etc, la seva idea de "l'estimada immortal". La seva única òpera, no gaire reeixida però, *Fidelio*, és un cant contra l'opressió, i de lloança de la fidelitat conjugal. No era un home excessivament religiós, però donà molta importància a la música de culte en la qual cal esmentar l'oratori *Jesús al Mont de les Oliveres* i la extraordinària *Missa Solemnis*. Juntament amb J.S. BACH i MOZART, BEETHOVEN forma un dels tres pilars de la història de la música. ■

ORIENTACIÓ DISCOGRÀFICA

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770-1827)

La discografia de l'obra de BEETHOVEN és, possiblement, la més extensa i variada del món musical. Hi són representades totes les tendències de l'estil beethovenià des d'un classicisme pur a un romanticisme extremat. Són molts els instrumentistes i directors que ha donat una primera versió en l'inici de la seva carrera musical i al cap d'uns anys l'han rectificada amb una nova gravació ben distinta.

L'orientació recomanada correspon a la versió més equilibrada d'acord amb la semblança feta anteriorment, sense que això vulgui dir que és la millor en la moda del moment.

- LES NOU SIMFONIES. Filàrmonia de Berlin-Karajan. Estoig DGG SKL 101-8.
- ELS CINQ CONCERTS DE PIANO. W. Kempff-Filarmònia de Berlin. Estoig DGG SLPM 138770-3
- TRIPLE CONCERT. Oistrakh-Rostropovich-Richter. EMI j065-02042
- CONCERT DE VIOLLÍ. Ferras-Karajan DGG SLPM 139021
- Sonata piano "Patètica", "Clar de lluna" W. Kempff DGG SLPM 139 300
- Sonata piano "Apassionata", "Els Adéus" ZTV 60
- Sonata violí OP 30, OP 96 ZTV 76
- Sonata violoncel OP 5, OP 3 ZTV 80
- SEPTIMINO ZTV 73
- QUARTET OP 131. Quartet La Salle DGG 2530921
- VINT-I-QUATRE MINUETS. Telefunken 6.41935
- MÚSICA DE CAMBRA PER A FLAUTA. J.P. Rampal. TURNABOUT 4059
- VOLKSLIEDER D'ESCÒCIA. J. Bakket. EMI I-C063-02769.
- MÚSICA CORAL. LIEDERS. JESÚS AL MONT DE LES OLIVERES, etc. Estoig DGG 1643662-68.
- ÒPERA FIDELIO. Karlo Bohm Estoig DGG 643614-16.
- LES CRIATURES DE PROMETEU. Simfònica Boston RCA LSC 2522.
- MISSA SOLEMNIS. Estoig DGG 139208-209.

Sardanes al vent

per Jaume Nonell i Juncosa

Aquesta col·lecció discogràfica especialitzada en títols sardanistes, -i que cal esperar que en propers discs inclogui també altre tipus de música per a cobla-, ha presentat recentment el seu volum tercer, en el qual hi trobem quatre autors que aporten llurs sardanes, en comptes dels tres que duïen els dos discs anteriors. Per contra, ha disminuït el nombre de sardanes -es passa de 12 a 10-, però amb la versió habitual en els enregistraments discogràfics (dues tirades de curts i dues tirades de llargs). La part musical també ha estat a cura de "La Principal de La Bisbal", Cobla Oficial de la Generalitat de Catalunya i que l'any vinent celebrarà brillantment el seu centenari.

Josep Martínez i Vinaroz, promotor de "Sardanes al Vent", ha continuat amb la idea amb la qual neixia la col·lecció: fer un recull d'autors de gran prestigi amb títols inèdits o poc divulgats en la discografia sardanista i editats i presentats amb la màxima qualitat i dignitat possible. Ara ha reunit quatre autors, de diferents característiques, però assolint un conjunt d'obres atractiu i indispensable en qualsevol discoteca sardanista. Són dos autors sabadellencs, Albert Taulé i el propi Martínez Vinaroz i dos autors de la màxima popularitat Carles Santiago i *Manuel Salderra Puigferrer*.

Aquest darrer, nascut a Tortellà el 25 de Juliol de 1908 és, sens dubte, l'autor més apreciat per les cobles i els sardanistes. El seu prestigi ha augmentat progressivament des d'aquell llunyà "Somni" (1945), una sardana irrepetible. Títols com: "Fausta", "Dubte", "Magdalena", "Per tu, Rita", "Santfeliuenc", "Una rosella", etc. li han donat una aurèola quasi mítica. A principis d'enguany ha anunciat el propòsit de no compondre més, davant l'allau de comandes que es veia incapaç de complir. Aquest disc conté dues de les seves darreres sardanes: "La barva blanca" (1986) i "Colla Dansaires del Penedès" (1986), a més de "65è Homenatge" (1981).

Carles Santiago i Roig (Barcelona, 9 de gener de 1953), resident de sempre a Cornellà de Llobregat, és l'autor jove més programat en ballades i aplecs. Les seves sardanes són senzilles, balladores, fan de bon tocar per les cobles i mai no cauen en la vulgaritat. "Un bell somni"

(1975) el va projectar com a compositor sardanista. Sis anys més tard guanyava el certamen "La Sardana de l'Any" amb "Tota una història" i avui dia amb títols com els ara enregistrats, "Petits Brots i Llavor" (1986) o "Premià, Ciutat Pubilla" (1986), és programat i aplaudit arreu de Catalunya.



El sabadellenc *Albert Taulé* repeteix la seva presència en "Sardanes al Vent" després de les quatre sardanes del volum primer. La seva tornada al món de la cobla que es produí l'any 1981 va tenir la màxima fita en guanyar el segon premi en el concurs "Joaquim Serra 1983" amb "Llum de tardor". En el període 1981-1985 ha escrit onze sardanes però ja fa dos anys que la música religiosa li absorbeix tot el temps. "Dansaires al Vent" (1983) i "Retrobament" (1985) figuren en el nou disc, obres plenes de lirisme i melodia, que no oblidem mai que la sardana és una dansa i que la seva música és plenament catalana.



Per la seva banda, *Josep Martínez Vinaroz* continua en la línia de progrés que ja deixà entreveure en l'anterior disc. La seva aportació en aquest volum es concreta en "L'avi Marcó", "Perseverança i triomf", "Arraona". Tenim notícies que està treballant en una suite en tres temps, fet que demostra la inquietud i l'afany de superació del novell autor sabadellenc i que, quan es va decidir a llençar-se de ple a l'estudi de la música i la composició de sardanes, no ho va fer pel camí més planer ■